

Українська Родина

(THE UKRAINIAN FAMILY)

Популярний літературно-
історичний журнал

Виходить що місяця

Редагує й видає

Олександр Луговий

526 Bathurst Street, Toronto, Ontario, Canada

A Journal of Popular
Literature and History

Edited and published
monthly by

Alexander Luhowy

Поодинокє число..... 30с

Річна передплата **\$3.00**

Single copy 30с

Yearly subscription..... **\$3.00**

Рік II. Число 12 (15)

Vol. II. No. 12 (15)

Грудень, 1948

December, 1948

— З М І С Т —

Різдвяне побажання	Окл.
Полковник Станислав Мрозовицький (Морозенко).....	Ст. 1
В кігтях двоголового орла — Ол. Луговий	Ст. 5
Історія Української Православної Церкви, Ол. Луговий	Ст. 17
Літопис подій з української історії	Ст. 23
Літопис історичних подій по державах	Ст. 27
Єретичні думки	Ст. 30
Цікаве	Ст. 31
Передплати й пожертви	Окл.

Права застережені.

Copyright reserved.

З друкарні

Alberta Printing Co., 10355-96 Street, Edmonton, Alberta

ВЕСЕЛИХ СВЯТ

І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

ЧИТАЧАМ, ПЕРЕДПЛАТНИКАМ ТА ВСІМ
ЩИРИМ І ЧЕСНИМ УКРАЇНЦЯМ

бажає

“УКРАЇНСЬКА РОДИНА”

ЩЕ ЗАЛИШИЛАСЯ НЕВЕЛИКА КІЛЬКІСТЬ
ПОВІСТИ

“ БЕЗХАТНИЙ ”

(нагородженої на Літературному Конкурсі Укра-
їнського Народнього Союзу в 1945 році).

ЦІНА 2 ДОЛЯРИ

Замовляти в:

D. FODCHUK

784 Adelaide Street West

Toronto, Ont.

або в “Українській Родині”.

УКРАЇНЬСЬКА РОДИНА

РІК II. ЧИСЛО 12 (15)

ТОРОНТО, ОНТ.

ГРУДЕНЬ, 1948

ОЛ. ЛУГОВИЙ

Полковник Станислав Мрозовицький (МОРОЗЕНКО)

Українське “уходництво” на безпанські землі наша історія датує звичайно початком другої половини 16-го віку. Уходницький рух почався багато раніше, — за уходників можна числити ще так званих “бродників”, початків 13-го століття, а в половині 16-го віку уходницькі оселі починають творення дисциплінованої військової організації, козацтва. Почин організації — як відомо — дав князь Дмитро Вишневецький. В очах Польсько-Литовської влади козацтво було нелегальною військовою організацією. Початки реєстрової козащини датуються 1568 роком, коли то споряджено перший реєстр трьох соток козаків під проводом шляхтича Івана Бадовського.

Знана Люблинська Унія та прилучення українських земель до Польщі і, як наслідок унії, побільшення панщини з 30 днів річно до двох днів тижнево спричинили великий рух селянства у “Дике Поле.” Та в повстанчі ряди Литовського гетьмана Григорія Ходкевича. Король Жигмонт-Август, 1570 року, наказав збільшити козацький реєстр до 500 душ, а року 1581 — переведено “Баторієві реформи” козащини, що змістово були нічим іншим, як повторенням постанов Жигмонта-Августа. Відтоді почався поділ козацтва на реєстрове й низове, цебто Січовиків, рівно ж і часті повстання проти Польщі й магнатів. 1583 року козацький реєстр доведено до 600 душ. За одне десятиліття Низова козащина збільшилася до 20 тисяч. Реєстрові, або “статочні” козаки за привілеї були вірними слугами Польщі. Після Солоницької різанини 1596 року між реєстровим полком а Низовиками повстала ворожнеча. Засуд Низовиків знятий щойно через п'ять років, по причині війни Польщі

зо Шведами. У поході на Москву брало участь до 70 тисяч Низового козацтва. Так само у пізніших походах на Туреччину і Смоленськ — козацтво числилося десятками тисяч. Коли ж небезпека для Польщі проминула — Ростовицькою угодою 19 жовтня 1619 року реєстр обмежено до 3 тисяч душ, хоча в часі переговорів таборувало більше 10 тисяч козацтва. В бою під Хотиним брало участь трохи більше 41 тисячі козацтва. Слідуючого року реєстр обмежено до 4 тисяч. Такий стан тягнувся десятиліттями:— загрозувала Польщі небезпека — обіцуюно козацькі права всім учасникам походу. Небезпека минала — обіцянок не виконувано. Кращі козацькі проводирі — Сагайдачний, Михайло Дорошенко, Петражицький, та інші — позбавлених козацьких прав висилано на Запоріжжя.

Куруновською угодою, 5 листопада 1625 року, козацький реєстр піднесено до 6 тисяч. У цей самий час на Запоріжжя відпроваджено 40 тисяч козацьких прав позбавлених, під проводом Сулими. Ворожнеча між реєстровиками й запорожцями зростала. В повстанні Тараса Федоровича-Трясила по польській стороні билося 2 тисячі реєстровиків. Поляків і реєстровиків погромлено. Переяславською угодою 8 червня учасників повстання не покарано, а реєстр підвищено до 8 тисяч. Реєстровики прислужилися Польщі тим, що видали послів шведського короля Густава-Адольфа полякам. За ту прислугу польська влада вирішила козацтво зліквідувати. Гетьман Конєцьпольський вирушив у похід на Дніпровий Низ, а реєстровики схопили Сулиму з 5-ма іншими проводирями й видали на смерть Конєцьпольському.

1637 рік приніс постійний поділ реєстровиків на полки: Переяславський, Миргородський, Білоцерківський, Канівський, Черкаський, Корсунський і Чигиринський, по тисячі душ у кожному. (Київський полк, що заіснував 1630 року, зліквідовано). Але того ж року у грудні козацтво капітулювало під Кумейками. (Повстання Павлюка і Томиленка). Козацьку старшину призначила Польща (старшим козацтва Ілляша Караїмовича — з вихрестів). У поході 1638 року на Запоріжжя реєстрові полки вперше відпали від поляків. Почалося повстання Якова Іскри-Острияниці. Кошовий Дмитро Гуня врятував козацькі недобитки. Реєстр знову обмежено до 6 тисяч. Начальником над козац-

твом призначено Шемберга, а полковниками виключно шляхтичів — римо-католиків. Поміж призначеними полковниками траплялися жорстокі нелюди — такі, як Закшевський або Арцишевський; та траплялися й люди високих прикмет, як наприклад: Зацвиліховський, Кричевський чи Мрозовицький, в Україні прозваний Морозенком.

Про полковника Корсунського Станислава Мрозовицького наша історія нічого не подає. Можливо не залишилося б про нього навіть згадки, якщо б не увіковічила його імя народня пісня. Чужі історики, натомість, подають деякі дані про Мрозовицьких, хоча не однозгідно.

Станислав і Ян Мрозовицькі, правдоподібно брати, походили зо спольщеного українського боярства Західно-Українських Земель. Ян Мрозовицький не відігравав особливої ролі, хоч служив у польських військах, тимто його життя не занотоване історичними дослідниками. Станислав Мрозовицький родився в перших роках 17 століття (був на шість літ молодшим від Хмельницького, отже родився десь 1602 або 1603 року). Його батьки, очевидно, належали до магнатської верстви, а крім того були неабиякими прихильниками освіти. Інакше не вислали б сина в Італію на науку. Станислав Мрозовицький вчився у Падуанському університеті, одному з найкращих у тогочасному світі. По закінченні науки в університеті — якийсь час служив у польському війську. Опісля, коло 1630 років, виїхав закордон удруге, — кілька літ учився в Нідерляндській Фортифікаційній Академії, одинокій того роду високій школі в тих часах. З польсько-Литовсько-Української Держави, крім нього в тій академії вчилася лиш три особи: Іван Чорнота, литовський князь — гетьман Януш Радзивил та один з трьох братів Немиричів (співробітників Хмельницького та Виговського).

Яким чином Станислав Мрозовицький, магнат — римо-католик, опинився в козацьких рядах — існує кілька версій. Одна, — що Мрозовицький був любителем пригод і мав залишити самовільно королівську службу з наміром участі в 30-літній війні і за те був засуджений на “баніцію” (прогнання з краю) й конфіскату маєтностей. Інша—завадіцтво молодого магната й часті наїзди на посілости сусідів, що в тогочасній Польщі було звичайним явищем, і внаслідок того — засуд — поставлення поза дер-

жавним правом. А ще інша — що Станислава Мрозовицького, полковника панцирних райтарів, як і Кричевського, козацьким корсунським полковником призначено гетьманом Конецьпольським замість якогось полковника-нелюда. Котра версія справедлива — не знати. Якийсь час Станислав Мрозовицький перебував на Запоріжжі.

Як би воно не було — Національна Революція 1648 року застає його на чолі Корсунського реєстрового козацького полку. Коли саме Корсунський полк перейшов на сторону гетьмана Хмельницького — не в'ясне, та, зрештою, й не має великого значення, — адже від погрому над Жовтими Водами до розгрому поляків під Корсунем минуло всього десять днів.

Характерно, що Станислав Мрозовицький не зміняв віри, подібно другому Станиславі, Кричевському. Видно, католицьку віру визнавали довгі покоління Мрозовицьких. Що інше з родом Кричевських. На католицизм перейшов щойно дід визначного козацького полковника. Тимто католицизм в роду Кричевських ще не вкорінилося. Між полковниками, співробітниками Хмельницького, траплялися визнавці різних вір, навіть маґометани.

У війні 1648 року полковник Станислав Мрозовицький був учасником походу козацтва на Галичину і Холмщину. Своєю діяльністю зіставив добрий спогад у народній свідомості. Війна закінчилася перемир'ям і залишенням Галичини на поталу полякам, бо задуми гетьмана Хмельницького в ту пору не прибрали державницького напрямку. Після візду в Київ — Мрозовицький, разом з іншими полковниками, знавцями воєнного діла, переводять реорганізацію козацьких полків у Білій Церкві. Побіч існуючих полків — Переяславського, Миргородського, Київського, Білоцерківського, Канівського, Черкаського, Корсунського й Чигиринського — під кінець травня 1649 року утворено полки: Брацлавський, Кальницький, Уманський, Подільсько-Винницький, Гадяцький, Кропивенський, Прилуцький, Стародубський, Чернігівський, Ніжинський, Полтавський, Лубенський, Звягельський, Торговицький, Хвастівський, Лисянський, Паволоцький, Овруцький, Чорнобильський, Борзнянський, Іркліївський, Зинківський та Новгород-Сіверський, — з давнішими — всього 32 полки.

Полковник Станислав Мрозовицький згинув 28-го липня 1649 року в бою під Збаражем.

ОЛ. ЛУГОВИЙ

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ПЕРШОЇ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ
У ДВОХ ЧАСТИНАХ

(Перший том трилогії "Огнем і Кровю")

(Продовження)

XVI.

Не було такого дня, щоб в дивізійному шпиталі не вмирав хоч один поранений. Місце помершого не довго залишалось вільним. Боїв у зимі майже не було, та ранені прибували. Кількох теслів продукували трумни і хрести про запас. Складали ті свої вироби без всякого прикриття, на людських очах. Свіжо прибуваючі поранені перш усього бачили стоси простих соснових скриньок і хрестів і кожному мимоволі приходила гадка — чи не ляже й він у котру будь з цих скриньок на вічний спочинок.

Лежав Паволоцький у окремому переділі великого шатра. Вставати ще не міг, чувся самотним, опущеним, а через те нервовим, примхуватим, як зрештою й кожна виздоровлююча по небезпечній хворобі людина. Сестри й доглядачки ходили коло нього навшпиньки, але це його не задовольало. Чув нераз зойки й прохання поранених вояків, що не могли допроситися чого їм було потрібно, а в той час коло нього кожної ночі дежурила доглядачка. Неоднакове трактування старшин і вояцтва у шпиталі, де не повинно було бути різниці, Паволоцького гнівало. Бачив переобтяженість персоналу працею, та часто серед ночі будив свою перетомлену доглядачку й посилав її до ранених вояків. На примховатість і вимоги не зважаючи, сестри його любили. Вони бачили, що це людина зовсім від старшин, побувавших тут, відмінна, з сильним характером, проста і щира. А може жіноцтву імпонувала відвага Паволоцького. Кажуть же знавці, що жіноцтво любить тільки сильних і відважних.

Перед відїздом Паволоцького у запілля з штабу дивізії прибув капітан Людцканов-Цанков для переведення протоколу в справі позіставлення ворогови зброї у останньому бою. Згідно військовим законам протокол мав бути доручений до актів, — це Паволоцький знав. Та й в гадці не допускав того звороту, який прийняла ця справа. По

приятельськи адютант пояснив йому, що в штабі дивізії є відомости, начеб він завів свою сотню у ворожу пастку навмисне з ціллю піддатися ворогови, а коли не піддався, то тільки тому, що увесь час був в оточенні старшин. Надумав піддатися, бо з ворожого боку діють легіони добровольців з галицьких українців, Січовики, що з ними був у контакті. Підозріння приголомшило Паволоцького. Хотів адютанта прогнати, та спам'ятався. Дивувався, чому його не попередили раніше, адже він має приятелів.

— Я міг би не відповідати вам, капітане, — здержано говорив адютантові. — Але ця справа заносить військовим судом, мушу отже оправдатися. Захопити ту позицію, яку я заняв, мені наказано. Наказано було провадити дальший наступ. Цього другого наказу я виконати не міг. Сусіди зправа і зліва до ворожих становищ не дійшли, десь поблудили. Вже в ворожих окопах одержав від команданта полку наказ — затриматись у щоб то не було до підходу тих других сотень. Ворог заняв одне крило, серед гусарів піднялася паніка. Зліквідувати її я не зміг, та й не бачив можливости вдержатися, бо інші сотні полку так і не дійшли, без уваги на наказ. На мене наступав щонайменше ворожий курінь, — січовики, чи регулярні частини, не знаю. А розпоряджував я кількома десятками уцілівших, не стративших притомности духа людей. Ворог пішов в обхід окопів. Я відходив останнім. Отже — бажаючи піддатися, міг легко це зробити.

— В неспіху могого наступу винні команданти сотень, не тільки я. Правда, я міг відійти завчасу і не доводити до страт не то зброї, але людей. Їх мені без порівняння більше жаль чим тих трьох скорострілів нещасних, або сотки крісів, але проти виразного наказу свого зверхника я піти не міг. Це все, що можу сказати.

— Вас ніхто не обвинувачує, пане полковнику. Ні начальник дивізії, ні начальник штабу і думки не допускають про підозріння супроти вас. Біда, що є на вас донос, підписаний кількома старшинами вашого полку. Імен вам не можу сказати. Не мав права говорити вам і про донос, та кажу з пошани до вас, і симпатії. Як що цієї справи ми тут не залагодимо, донощики можуть подати її вдруге, Гіленшмідтові, у штаб корпусу. А він занадто любить такими справами займатися. Коротше — мусимо якось ту

заварену несовісними людьми кашу зїсти. Наклеп легко можна кинути, та збити його не так легко.

— Як давно донос поданий?

— Близько трьох тижнів. Держали його в таємниці. На днях одержали другий з загрозою, що вдадуться до вищої команди, коли справі не дасться ходу у дивізії.

— Так чому ж мені зразу не дано знати? Тут ходить же про мою честь!

— Ви були в небезпечному стані, це одне, а друге — ніхто не вірить у правдивість того доносу. Тож не хотіли вас клопотати.

Паволоцький тратився в здогадах:

— Кому ж я зло зробив, що на мене аж такі наклепи наводять? Заздрість і більше нічого. А може то моя прихильність до галичан послужила причиною?

Адютант вийшов подивитися чи не слухає хто, а тоді нахилившись до Паволоцького сказав притишено:

— В штабі дивізії знають вас як українця і завзятого українофіла, але одночасно і гідного, боевого старшину. Тому на все інше дивляться крізь пальці. Українофільство не чуже і в штабі. За винятком Образцова там дійсних москалів і нема. Тільки й Образцов українофіл.

— А ви? Не чуєтеся хіба руским?

— Я болгарин, пане полковнику. А болгарам аж надто ясні стремління Росії створити із Болгарії Софійську губернію. Всі ми, здається, на однаковому рахунку у Гіленшміда і у Радка-Дмитрієва⁹⁹). Радкові глупости параліжує Володимир Драгомирів, брат нашого дивізіонера. Ну, а Гіленшмід занадто плечі в Петербурзі має. Але що ж? Служити мусимо.

— Не так то вже й мусимо. Властивіше служимо добровільно, бо вибираємо собі професію. Служимо тому, що нам добре платять, — гірко сказав Паволоцький.

— Трохи гроші, трохи повага, а трохи і патріотизм. Все разом взяте і змушує нас служити. Ага! Це важне для діла. Чи ви були поранені в окопах?

— Ні, ранено мене поміж окопами. Тільки... Яке це має відношення до діла?

— Велике... Як би вас ранено в окопах, вас моглиж винести непритомного вояки, може і проти вашої волі. Це давалоб підставу донощикам.

— Я відступав останнім і ще відстрілювався, бо за мною йшли наздогін австрійці. У цій справі дадуть зізнання ті, що відходили поперед мене. А щож написала наша доморосла контр-розвідка?

— Нічого такого, щоб свідчило проти вас. У всякому випадку ми бажалиб ваших свідків.

— Тим ліпше. Свідком моїм буде вся моя сотня — старшини і вояки. Особливо ті, що найшли мене. Хтож би то так прислужився мені, цікавий я все таки знати? — тратився в здогадах Паволоцький. — Чи не замішана тут політика? Не вигідні комусь українські впливи у нашій дивізії. Адже подавати доноси поза плечима команданта полку не дозволяє крім старшинської честі і воєнна дисципліна. Міг то зробити полковник Кулінін, полковник Подгурский, або підполковник Залеский. Котрийсь з них, або всі разом. Одному не вигідні наші впливи у російській армії, другі почуваються лицарями давньої Польщі. Брати і братанки, так мовитиб. Тільки вони, більше здається нікому. Болить їх, що й українство підводить голову. . .

— Ваші здогади правдиві — тихо потвердив Людцканов-Цанков. — Але панів полковників матимемо на увазі, не клопочіться! — потішав Паволоцького.

Говорили, поки не почув Паволоцький втоми. Адютант записав його слова і розпрощався, побажавши скорого виздоровлення і повернення в полк.

Сумно прощав Паволоцький Галичину, переїзджаючи старий кордон поміж Бродами — Радивиловим, через кілька днів. Пять місяців тому він переходив кордон переможцем, членом багато-мільйонної російської армії в ім'я "збирання руських земель", в ім'я визволення словянських народів з німецького ярма, а тепер? Як же все перемінилося з того часу! Він багато пережив, багато зрозумів такого, над чим передше не думав, бачив багато зла й кривд. Проїхав вперек всю Галичину і скрізь зустрічав руїну й спустошення. Не побачив ні одного уцілілого села, ні одного веселого обличча.

Ситі, викормлені москалі запільних частин юрбамі висипали на стацію на зустріч санітарного поїзду. Бачив і брудних, знужених галицьких селянок-жінок, недолітних дівчат, малих дітей, позіставлених без даху над головою, без жадних засобів до існування. Найшли вони приста-

новище при запільних російських командах, за кусок хліба, за ложку страви віддаючи себе для задоволення пристрастей звіруватого вояцтва. Набиралися від нього зарази, від якої починало гнити і розкладатися тіло. Паволоцький відвертався зустрінувши зір таких нещасливих, не міг видержати його, повного муки, одчаю і покірності долі. Страдав і мучився самий з жалю, злоби, і свідомости власного безсилля. Оправдував тих нещасних, адже голод не брат, та не оправдував ідеологів війни, тих, що твердять народам про її боговгодність. Не оправдував і себе. Адже і він є співвинуватим за цю руїну й наруги, винуватим непорівняно більше, бо й сам належить до покривджених, боронить інтереси пануючих над ними, помагає довести до знищення. . . Хібаж полекшиться народна доля від того, що пануючого змінить? . . . Що пануватиме над ним не Відень, а Москва?

На стації під Красним через вікно вагону побачив одбертих хлопця й меншу від нього дівчину, замураних, страшно вихудлих. Не міг допомогти, — ходити не міг ще, та й не мав грошей, щоб дітям бодай чим будь допомогти. Сказав сестрі, — гордїй, чванливій жінці якогось губернатора, — санітариний поїзд був “її величності” й сестрами у ньому служила сама бюрократична знать. Сестра збулася тим, що дала дітям кілька копійок, та й то через санітета. Сама, відай, бридилася підійти до дітей, не то до них доторкнутися. А була матірю двох дорослих дочок. . . Не дивувався їй. Справді, що може обходити її, цю паню, доля чужих, та ще й мужицьких дітей, коли у суспільстві зустрічаються й рідні батьки-матері, що душать сплоджених дітей, підкидають де будь. Дика звірина любить своїх дітей, боронить їх від небезпек, гине сама, аби дати можливість малим врятуватися. А от, “образ і подоба Божа” стоїть нижче звірини, і по гуманним законам уникає великої кари за свої злочини. Правда, суспільство уважає таких батьків відкидками, тільки. . . Всі діти однаково чисті душею й непорочні, — а був же час, коли ті суспільні викидки були дітьми. Злочинцями виробило їх суспільство, збочене виховання, погорда до раз впавших на життєвому шляху. Суспільство само розводить моральну гангрену, але й має ліки на всі злочини у вигляді всяких тюрем і кар, самих по собі безвартісних. Має могутні установи, релі-

гійні і світські, для забезпечення моралі і суспільного ладу, а одночасно дивиться крізь падьці на огидні річі і не змагає на знищення кореня зла у зародку, раз на все. Тим стає подібним до хірурга, що зашиває свої приладдя у внутрі хворого, якого оперує.

Мораль визнається суспільством по стільки, поскільки не дотикає його міщанського добробуту і самолюбства. Дійсна мораль для суспільства небажана, страшна. Страшна хоч би тим, що опікуни людської душі і тіла опинилисяб тоді без заняття, урвалосяб їм вигідне життя. Існування злочинів і злочинців для них є навіть вигідне, бож вони мають привілеї ті злочини направляти. Свою злочинність замаскують високопарною фразеологією та лицемірною побожністю. Людської гідності, правдивої моралі не вщеплять людству ніякі зміни суспільного ладу, ні революції, одне перевиховання, тільки високо моральними виховниками. Бож не можна допустити, щоб лицемір-святоша виховав дитину на людину гідну і чесну, як не можна повірити словам сліпого від уродження чи глухого, що вони можуть розріжнювати барви або інтонації звуків. Світ же наповнений лицемірами. Чи багато знайдеться таких, що були би чесними на самоті? Різниця поміж чесними й "чесними" та, що одні цінять свою честь дорожче, другі дешевше, та всеж честь вдасться переважити більшою чи меншою купою гроша.

І хто знає, — колиб землю опанували якісь вищі, потребуючі собі людей на поживу, істоти, — не один за життєві вигоди продав би слабших людей тим надлюдям у поживу, може і власних дітей. . . Найшлисьби і перекупщики-ліверанти, повстала би нова дохідна галузь торгівлі, а згодом і культу освятилиб цей "гандель" людьми, як уже освячували не раз подібні інтереси у минувшині.

XVII.

Минуло три місяці лікування в одному з приморських міст полудневої України. Санаторія приміщувалася в царській віллі, над самим морем і Паволоцький, коли йому дозволено вже ходити, по кілька годин проводив на березі моря, або в величавому парку. Рана його загоїлася, але по надмірній втраті крові, сил набирався повільно. На

цілий день часто вибирався на море, їздив до сусідних татарських улусів на кумис,⁴⁰) лазив по прибережних скелях. Тужив за ріднею, прохав Марію Олександрівну приїхати хочаб на короткий час. Бачив, що на довгий побут у прибережних містах для неї не булоб місця. Все було занято не так військовими лічницями, як родинами розбагатівших на військових доставах доробкевичів, плативших величезні суми, аби й собі пожити по “аристократичному”. Дружина приїхати не змогла. В подорожі від діда простудився хлопець, більш місяця пролежав слабий, і пускатися з ним у нову подорож було ще небезпечно.

В Криму починалася вже весна. Все зеленіло, розпускалися сади, з гір спливали струмочки, суятилося дрібнептаство, запопадливо лагодячи вигідні гнізда для своїх будучих діток. У хвилях козацького моря купалося гаряче південне сонце, запускало проміні глибоко, до дна, мов би завзялося приникнути в його тайники, відкрити все, що від віків лежало там у непорушній глибині. Відкрити кости сивовусих чубатих запорожців, погинулих в часі морських походів проти Золотої Порти, кости дружинників Аскольда, й Олега, — грозу і пострах давньої Візантії. . . І передати їм вістку про негідні діла їх нащадків, запропастивших долю і волю рідної землі. Та не могло прорізати глибокого моря, відбивалося об зеркальну поверхню, обдавало сяевом темні хвилі. При подуві вітерку лилося золотую лявиною, без кінця й міри залившою рівну поверхню, аж відбивалося далеко, за кількадесять верств об маленькі рухливі точки — сторожеві російські кораблі перед страшними “Гебеном” і “Меджидом”.⁴¹). А на північному обрії протягся осліплюючо білий, ще укритий снігом ланцюг Яйла. Над ним чуть помітні в далечині вершини Ай-Петрі і Чатирдагу⁴²). Попід гірським ланцюгом на самому березі змією покрутилася хвиляста дорога від Севастополя до Теодізії.

Кожна місцевість полудневого побережжа пригадувала Паволоцькому не так давню війну 1854-55 років. Побував у Балаклаві, Бахчисараю, Ялті, Севастополі, на Мекензієвих горах; в Святоюрському монастирі — чи не найзатишнішому кутику в світі, далеко від дороги, серед чарівної природи над самим морем. Скрізь оглядав воєнні цвинтарища союзних і російських військ. Флегматичний

бритієць, веселий француз, гарячий сардинець чи турок спочили в одній могилі, рядом з уроженцями якої пензенської чи чернігівської губернії. Всіх їх смерть помирила, положила в чужу, незнану землю в сусідство німецько-татарських дорфів і аулів. . .

Воєнні події й небезпека обстрілу побережжя турецькою фльотою на тамошнє купецтво не впливали. На пляжах аж кишіло, наче від сарани, від грубезних добродійок та добродіїв - поставців. Уповали на могутню чорноморську флоту, на хист і здібности її адміралів — князя Трубецького, Колчака, Остроградського-Апостола. Вже не раз заганялися вони під самий ніс турецької ескадри і кожний раз виходили сухо з біди.

Жінки кокетували з виздоровлюючими старшинами, обдаровували ніжно-утомленими поглядами кожного проходячого військовика. Корнетики й підпоручники, ба й поважніші ранги, липли до жіноцтва мов жуки до кізяка. Не оминув жіночої напасти Паволоцький, хоч не відповідав на залицяння. Жінки пускалися на хитрощі, щоб з ним познайомитися, губили, начеб нехотячи, що будь, зазирали багато обіцюючим зором, сміливіші запитували його, чого він уникає їхнього товариства. Паволоцький критичним оком оглядав запитувачу і звичайно відповідав на запит запитом:

— Чому вам так ходить про знайомство якраз зо мною? Таж тут багато військових, охочих знайомства.

— Ви цікавий мужчина — солоденько говорила вона. — Не знаєте чому? Як то писав Пушкін: чим менше жінчину ми любим, тим більш подобаємось їй. . .

— Не по адресі попали, пані. . . Я жонатий. . .

— О, ви старих понять ще людина!

— А ви занадто модерних, лялькових, — обривав Паволоцький. І чув за собою: — Медвідь! . . . Нечема! . . . Та по кількох таких “розмовах” з слабшим полом — дали йому спокій.

Зближалися Великодні свята. Паволоцький хотів написатися зо шпиталю, аби провести свята у дома, з родиною, хоч і не почував себе повноосилим. До бажання вийти зі шпиталю прилучилося ще й непокоєння здоровлям сина. В останних листах дружина писала, що Олег знову небезпечно заслаб. Боялася за життя хлопчини і просила най-

скоріше приїхати. Сподіючись бодай двохтижневої відпустки — Паволоцький зголосився на комісію.

Військові медичні комісії, та й поодинокі лікарі, служать батьківщині не за совість, а за страх і пониже 39 ступнів по Реоміру слабости не визнають. Коли хворий не може на ногах держатися зі слабости — ще й тоді підозрівають його в симуляції, обертають у всі сторони, шпигають шпильками, насміхаються; всякими способами стараються збудити у хворого обурення і узнати його здоровим. Коли хворий до того всього байдужий, довго крутять і вертять його, поки визнають якусь діагнозу. Це з рядовим вояцтвом. Не дуже різнилося обходження з старшинами. Тут уважалося його походження, ранга, клясовий стан заможности... Синкам високих урядників, капіталістів, легенько вдавалося уникнути служби на фронті, хіба що він не схотів самий... Траплялися й такі, та більше ще комісію добре мастило, щоб фронтових тарапатів не переживати. Запільні комісії фронтове вояцтво звало не інакше, як коновалами і не мало ніякого довіря до їх знання.

На комісії Паволоцького вистукали й вислухали, оглянули з усіх сторін, мов цигани коня. Він терпеливо переходив крізь медичні митарства, слухняно виконував всі розпорядки лікарів: — присідав, піднимався навшпиньки, вимахував у сторони руками. Головував старезний медик-генерал, ще мабуть школи Миколи Першого. На медицині він мало що й розумівся, все перепитував молодших лікарів, та недоречно розводився про свою попередню, довголітню службу, а до перегляду ждало ще кільканадцять старшин. По довшому обговоренні Паволоцького узнано за здатного до строевої служби на фронті, а для повної поправки здоровля дано півтора місячну відпустку.

Виславши телеграму дружині, тогож дня Паволоцький виїхав автом до Симферополя. Бажав як скоріше дістатися до дому, а їзда залізницею на Джанкой-Мелітополь-Катеринослав, через часті пересідки і в злуці з тим виживанням поїздів, забралаб кілька днів часу. З Симферополя поїхав автом на Херсон-Миколаїв і Цвітково до Білої Церкви. Поїзд кілька разів довелося міняти і в кожному провадилася перевірка документів. Паволоцькому смішно ставало, коли до нього підходить перепроваджуючий контролю

підстаршина і наказуючим тоном проголошував: — Ваш документ! Мовчки подавав, не випадало компромітувати військову владу! Підстаршина розглядав його документи, часом перевернувши догори, — певно не кожний з них умів читати, — та бачучи печатку і підпис на місці, віддавав змішано салютуючи. Здогадувався про причину змішання — на ньому була шкіряна тужурка без відзнак, й контролю не могла спізнати його ранги.

З цивільними пасажирами контрольори обходилися не так. Кричали, тупали ногами, заставляли мовчати грубим “молчать”, “не розгаварівать”. Показували свою вищість над цивілями, як лиш вміли!

На вузлових стаціях розпоряджувалися етапні команданти, резервові старшини. На транспортції вони з правила нічого ніколи не розумілися. Однак це не перешкоджувало їм давати категоричні накази начальникам стації, вносити хаос в залізничні установи, що через пів року війни виразно давалося пізнати на транспортних засобах. З одним з таких командантів Паволоцькому мимоволі довелося запізнатися.

По ждальнях більших стацій православної Росії стоять величезні образи святих. Перед ними горять свічки, лампади; зчаста, особливо у війну, цареславні черці й батюшки служили там молебні. Замислений Паволоцький забрив до ждальні третьої кляси у своїй тужурці, та бо й старшинська кокарда на шапці була обшита сукном. Ніхто з вояків не помітив, що до ждальні зайшов штабовий старшина. Сівши на підвіконник Паволоцький, щоб чимось зайнятися, почав писати лист до Сабурова. Не доглянувши, що з ним рядом стоїть образ Миколи Чудотворця. До нього підійшов бородатий “хрестоносець” ефрейтор і сіпнувши за рукав, закричав грубо:

— Ти що, до коршми зайшов? Осліп, чи що? Не бачиш святого отця Миколая? Марш звідси!

Паволоцький чемно відповів:

— Вибач, браток, не доглянувши! Ось допишу листа, та й піду тоді.

Ефрейтор загороївся: — Я тобі покажу лист! — крикнув, осмілений тихим голосом Паволоцького. — Пішов звідси. Марш! — і хотів збити шапку з голови. Далі вхопив за руку й потягнув до виходу.

— Відлізь, бідо, чого ти до мене причепився! — і Паволоцький легко відштовхнув вояка. Той спіткнувся на ноги сидячих подорожних й упав під голосний їх регіт. Зірвався розлючений, може й бивсяб, але не посмів; бачучи, що Паволоцький міцнішої будови, молодий і звиніший.

— Підеш зо мною до команданта! — кричав лаючися. — Він тобі покаже, як пхатися! Ходи зі мною!

— Ну, то ходімо, — погодився зрезигновано. Зайшло трохи задалеко. Хотів Паволоцький скинути куртку, щоб ефрейтор побачив його відзнаки, — тоді втік би, або оправдувавсяб, а лиха ефрейторови Паволоцький не бажав. Тільки вояк тягнув його мов арештованого; не сподівався, що замість похвали буде битий.

Некращим від ефрейтора був і командант, якийсь поручник. По докладі останнього бундючно спитав у Паволоцького документи, а міг же бачити по убранню, як що не по обличчу, що арештований є старшиною. Переглянувши документи поручник змінив тон, винувато оправдувався.

— Прошу вибачити, пане полковнику! Цей неотесаний дурень посмів чіплятися вас? Я його провчу! — Далі накинувся на вибалушившого від несподіванки очи вояка, обіцяючи розправитися з ним по своєму. В прив'язі Паволоцького бити не посмів.

На відізді Паволоцький прохав не карати вояка за черезмірну службову ревність. Але з вікна вагону побачив ефрейтора з опухлим обличчам. Видно командант добре його вибив. Жаль стало бородача, але щож... Коли він так грубо відноситься до військових, то над цивільними певно на кожному кроці показує свою владу... Дістав те що заслужив!...

На іншій вузловій стації зустрівся Паволоцький вже зі старшинами запільних частин, ефрейторовими двійняками. Тут зайшов до буфету першої кляси. І хоч старшинам вільно там бути навіть в прив'язі найвищого начальства, й самого царя, то всеж військова чемність вимагає попрохати дозволу від старшого рангою. В буфеті застав Паволоцький старого генерал-лейтенанта артилерії. Зголосив йому:

— Ваше превосходительство! Дозвольте в буфеті перекусити!

— Прошу, певно! — чемно сказав генерал, ранги не питавшися. Поки Паволоцький їв, генерал вийшов. Підскочив до нього молодий підпоручник піхоти:

— Гей, шофер! — закликав по російськи. — Тобі хто дозволив тут обідатися?

— А вам що до того? — сказав Паволоцький. — Дозволив генерал.

— Генерал дозволив, а я не дозволяю! Марш звідси! Кругом, марш! — скомандував підпоручник.

— Командуйте таким, як самі... — відповів спокійно підполковник.

— Що? — розсердився підпоручник. — Не виконуеш наказу?

— Не всякий дурний наказ виконується... Ви хто такий?

— Як то хто? Не бачиш? Я офіцер! — вже кричав підпоручник.

— А я штаб-офіцер! Підполковник! — Паволоцький розщепив тужурку. Підпоручник побачивши старшинського Юрія, вже зблід. А побачивши й відзнаки швиденько змився зі страху, щоб не потягнули його до команданта стації.

Пізно ввечері приїхав Паволоцький на стацію, ту саму, звідки з односельчанами виїздив до Києва. На стації ждали вже вислані дружиною коні... .

(Дальше буде).

39) Радко Дмитрієв — болгарин, командував у 1914-15 третьою армією. В. Драгомирів був начальником штабу. Рузький — попередник Радка.

40) Улус — село; кумис — квасне кобиляче молоко.

41) Турецькі кораблі — подаровані Німеччиною. Меджид захопила російська фльота.

42) Яйла — пасмо гір. Ай-Петрі, Чатирда — найвищі гори в Криму.

Кожна партія кричить, що лише вона є сіллю української землі. Тимто українству занадто солоно жити!

ОЛ. ЛУГОВИИ

Історія Української Православної Церкви

ПОШИРЕННЯ КАТОЛИЦТВА В ЛИТВІ Й УКРАЇНІ. ПЕРШИЙ ПОДІЛ МИТРОПОЛІИ

1385 року між литовським великим князем Яковом (Ягайлом) Ольгердовичем та Польщею почалися переговори, що закінчилися знаною Кревською угодою. Ягайла визнано польським королем, за ціну навернення на католицтво Литви й України. Самий Ягайло і його рідний брат, Лев Свидригайло, перейшли на католицтво, їх названо Володиславом і Болеславом. Литво-Україна об'єдналася з Польщею особою короля й вел. князя. В півпоганській Литві поширювано католицьку віру, з початку непримусово, — приміром, щоб заохотити литвинів до охрещення Ягайло наказав дарувати новоохрещеним білі, суконні свитки й одіж. Засіб, поміч, траплялися такі хитруни, що й по п'ять разів одержували білі свитки, тобто вихрещувалися. Свиток забракло — тож в скорому часі навернення литвинів знов пішло дуже пиняво.

З православними, як і всякий відступник, Ягайло обходився безоглядно. Зразу заборонив подружжя й будову нових церков, відбирав давні православні церкви й передавав дуже нечисленним католикам, як це сталося у Перемишлі з катедрою, збудованою ще Володарем Ростиславичем. Владу над православними галицькими дієцезіями передав львівському арциєпископу, а до папи римського писав, що "схизму" в Литві й Україні він знищить збройною силою. З ціллю приєднати до Риму всю Східну Церкву — вдався Ягайло й до східних патріархів, зосібна Царгородського. З заходів тих нічого не вийшло, бо поєднання обі сторони розуміли неоднаково: — православні як союз рівних з рівним, а католики — як узалежнення східних патріархів римському престолові.

Уміркованим католиком виявив себе стричиний брат Ягайла, Витовт Кейстуович, вел. князь Литви й України (після війни з Ягайлом). Всеж і він поширенню католицтва в своїому князівстві радѣ сприяв, тим більше, що митрополит Кипріян жив у Москві. На тому тлі дійшло до війни між Витовтом і його зятем, Василем Дмитровичем Мос-

ковським (сином вел. князя Московського Дмитра Донського), Щоб унезалежнити епархії Литви й України від митрополита, який жив у ворожій державі — Витовт вислав у Царгород полоцького єпископа Теодозія для висвяти у митрополита Київсько-Литовського, одначе патріярх відмовився.

Півстолітня боротьба за відокремлення митрополії дійшла до напруження 1406 року, зі смертю митрополита Кипріяна Болгарина. Напруження принесло несподівані наслідки. 1408 року з Царгороду прислали митрополита — грека, Фотія Морейця, з титулом — митрополита всієї Руси. Витовт визнав його, з умовою, що Фотій житиме в Литво-Україні. Але слідуючого року Фотій виїхав у Московщину. Навідався в Київ аж 1411 року, позабирав давні реліквії, образи, церковні річі й вивіз у Москву. Тоді Витовт прогнав з Києва Фотієвого намісника, а митрополічі добра віддав під управу князів православної віри. Фотій приїхав у Литву вдруге, з метою справу якось залагодити. Витовт наказав виселити Фотія за межі Литво-України. Одночасно єпископи подали соборну заяву, що Фотія митрополитом вони не визнають. Ту заяву вел. князь використав для вибору окремого митрополита, призначив і кандидата — ігумена Григорія Цамблака, небіжа митрополита Кипріяна. Кандидат поїхав у Царгород, але Фотієві послали його випередили. Григорія патріярх позбавив духовного сану і навіть викляв. У відповідь на викляття, у березні, 1415 року, Витовт скликав собор єпископів. На тому соборі обрано Григорія митрополитом. 15-го листогада тогож року єпископи — Ісаїя Чернигівський, Теодозій Полоцький, Діонізій Луцький, Гарасим Володимир-Волинський, Харитон Холмський і Євтимий Турівський (не був на соборі єпископ Смоленський ні єпископ Перемиський) Григорія висвятили у митрополита Литви й України. Цей поділ Київської митрополії також не став остаточним.

Мученики Антоній, Іван і Евстахій

Литовсько Українська Церква XIV століття має зачислених до святих своїх мучеників. Ними є вельможи вел. князя Ольгерда, брати Антоній і Іван, — повішені 14-го січня і 24-го квітня, 1342 року, та їх оборонець — Евстахий, повішений 13-го грудня, 1347 року. На місці їх кари

у Вильні побудовано церкву св. Трійці, яка стала митрополічною катедрою. Причини кари трьох вельмож подають не однаково. Церковні історики подають за причину віру покараних, а історики світські—змову на життя Ольгерда, по вказівкам з Москви. Котра версія справедлива — судити трудно. Ольгерд був православним, жонатий з православними княжнами — Анною Витебською і Уляною Тверською, дбав про впорядкування церкви у своїй державі. Отже — віра не могла бути причиною кари литовських мучеників.

Митрополити Григорій I і Гарасим

Призначення ігумена Григорія кандидатом у митрополити вел. князем Витовтом, свідчить, що на Григорія католицтво поклало якісь особливі надії, очевидно на зближення з Римом православного Сходу. Під ті часи панувала анархія на римському патріяршому престолі, так звана “Велика Схизма Пап”, якої початки сягали 1305 р., коли то осідок пап перенесено з Риму в Авіньон, у Франції, королем Пилипом Гарним. Утративши легкий засіб до збогачення — старі італійські родини повели з Авіньонськими папами боротьбу, — поруч папи в Авіньоні — вибирали другого папу, в Римі. 1370 року папський осідок перенесено в Рим, але обирали свого папу і французи. Собор 1409 року в Пізі ліквідував нелади тим, що не визнав живучого папи, а вибрав нового, Олександра V. Через п'ять літ, 1414 року, у римській церкві було одночасно аж три папи — Бенедикт XIII, Іван XXIII та Григорій XII, що один другого виклинали. На Констанському соборі, 1415 року, обрано четвертого папу — Мартина V. Отже, католицька церква потребувала сама якогось стороннього лікаря, однак ця притичина Витовта ні Ягайла не переконувала. Григорія I вислано на Констанцький собор, що тягнувся кілька літ. Український митрополит побачив на тому соборі засуд і спалення живими таких гідних, глибоко-релігійних людей, як Іван Гус та Еронім Празський, побачив не християнських патріярхів, а такого звіря в людській подобі, папу Івана XXIII. Якщо митрополит Григорій і мав якісь думки про зближення з Римом, — то побут на Констанцькому соборі його цілковито з того вилікував. Пізнав, що приєднуватись до такого Риму булоб “злочинном

перед церквою й народом і тяжким гріхом перед Богом'', — так митрополит Григорій висловився у промові на соборі.

При яких обставинах Григорій I вмер — одностайних вісток нема. Одні історики надають, що він вмер 1419 р., повернувши з Константи. Інші, що митрополита Ягайло і Витовтом прогнано у Молдавію, де він і вмер 1450 року на становищі Сучавського митрополита. Більш правдоподібне перше припущення. Бо 1419 року Київсько-Московський митрополит Фотій Мореець обєднав під своєю кремою обі митрополії, чого при живому митрополитові, хай собі й прогнаному, зо зглядів на канони зробити не міг.

1431 року Фотій вмер. Міжусобиці, що їх почав Болеслав Свидригайло з Витовтовим братом і наступником, Жигмонтом Кейстутовичем спричинили розгром української аристократії. Вел. князівство Литовсько-Українське, на користь Польщі, розпалося на дві ворогуючі частини. Вел. князь Жигмонт зрівняв православних і католиків в правах. Це спонукало нового київського митрополита Гарасима піднести голос проти братовбивчої українсько-литовської війни за інтереси Свидригайла.

Митрополит Гарасим, попередньо Смоленський єпископ, висвячений у Царгороді для всього православного сходу. Осів у Києві. До Москви не міг виїхати, якщоб навіть хотів, по причині, що в Московщині провадилася міжусобна боротьба за великокняжий престіл. З бажання заперестати нищення православної людности — Гарасим запропонував Жигмонтові зайняти Київ, Смоленськ, та інші міста, обіцюючи поміч силою свого становища і поваги. 1435 року Свидригайло наказав митрополита увязнити, а 3-го серпня тогож року, у Витебську, митрополита Гарасима спалено живим.

Довідавшись про смерть Гарасима, московський вел. князь вислав у Царгород свого кандидата у митрополити, рязанського єпископа Іону. Але в Царгороді висвятили у митрополити всеї Руси грека Ісидора, учасника Фераро-Флорентійської Унії.

Митрополит Ісидор-грек, Флорентійська Унія

До іменування митрополитом Ісидор був ігуменом Дмитрівського монастиря в Царгороді. Безсумнівний грець-

кий патріот, він бажав за всяку ціну врятувати існування грецької імперії, що під ударами магометан вже доживала свої останні дні. З метою здобути збройну поміч своїй батьківщині від католицького заходу, він ставився прихильно до справ Унії і їздив послом цісаря й патріярха на католицький собор в Базилеї, 1431 року. Переговори про Унію велися не раз і раніше, — в роках 1086, 1113, 1170, 1232, 1268, 1274, (того року в Царгороді вибухло повстання проти прихильників Унії), 1339, одначе безуспішно. Після здобуття Адріанополя турками, цісар Іван V, 1369 року перейшов на римо-католициство. Помочи проти турків папа дати не міг, а ні цісар не міг нахилити своїх підданих до унії. Грецька імперія складалася тоді з двох лише округ — Царгородської і Салоницької, рештою обширної імперії заволоділи турки. Поновні унійні переговори починалися в роках 1422, 1431. Але між самими католиками повстало розеднання, тож переговори розбилися.

На Фераро-Флорентійський собор прибули, папськими кораблями, цісар Іван VIII, патріярх Йосиф II, трьох грецьких митрополитів та митрополити Демян Молдавський і Исидор.

Хоч греки прибули в Ферарі ще в початку 1438 року, собор відкрито аж 9-го квітня. Обговорення спірних питань тяглося до жовтня. В лютому, 1439 року, собор перенісся до Флоренції, завдяки тому, що Ферарі навістила пошесть чуми.

Митрополит Исидор в товаристві Суздальського єпископа Аврама і протодіякона Григорія Болгарина (пізнішого митрополита) та коло сотки інших духовних виїхали на собор 8-го вересня, 1437 року. Через Новгород, Дерпт, Ригу й Балтик — прибули до Любека, а звідти до Ферарі, 15-го серпня, 1438 року.

Іван VIII змушував православне духовництво прийняти Унію за всяку ціну. Вислів “Унія” — по давньому, сторони розуміли неоднаково. Патріярх Іосиф смертельно занедужав. Під напором цісаря, що вказував йому безвиходне становище батьківщини, визнав догму про походження Св. Духа від Бога-Оця і Бога-Сина, чи властивіше — що Дух Святий походить від Бога-Отця й проявляється через Бога-Сина. Приявні на соборі митрополити Марко Ефеський і Антоній Гераклійський унії не визнали.

Патріарх Іосиф вмер в часі переговорів. З гіркою бідою визнано за папою судову владу над всіми церквами. Зладжено унійний акт, одначе його не хотіли підписати навіть ті, хто на унію погодився. Брак засобів на життя й повернення додому, застрашування тортурами — врешті зломали опір православної сторони. 6-го липня, 1439 року, унію проголошено в Катедральній церкві Флоренції. Греки, папськими кораблями вернули додому. Там їх названо еретиками і зрадниками віри. Всі грецькі єрархи, що унію визнали — тепер її зріклися й добровільно піддалися покуті, виключаючи митрополита Никейського — Висаріона. Цей втік до Риму і там одержав сан кардинала.

Московсько - українські представники підписати акт унії відмовилися. Ісидор - грек, натомість, підписав радо, за те одержав сан кардинала. В Польщі прийняли його величаво. У Львові, Перемишлі й Холмі — прийняти унію відмовилися. Візитації по єпархіях Ісидор переводив під охороною польського війська. У Володимир-Волинську настановив єпископом якогось Данила. В Литво-Україні зустріли його ворожо. З острахом їхав Ісидор у Москву. Собор московських владик унію осудив. Ісидора і протодіякона Григорія увязнено. 15-го вересня, 1441 року, оба втікли у Литву. Великий князь Казимир Ягайлович зустрів втікачів ворожо, отверто виявив Ісидорові своє недовіря й погорду. 1443 року Ісидор був вже при дворі папи.

Після втечі Ісидора в Москві обрано митрополитом попереднього кандидата, архієпископа Іону. 1448 року Іону визнано митрополитом українсько-литовських єпархій королем Казимиром Ягайловичем (став королем після смерти брата, Володислава під Варною). Впродовж десятиліття панували ненормальні церковні відносини, що й довели до остаточного поділу митрополії на Київську і Московську.

(Дальше буде).

На деякі теперішні книжки й ніж не підніметься.

На своїй репутації безбожника він поставив хрест.

Людоїд — це людина, що дійсно цінить людство.

Чому Тихий океан зовється Тихим, раз над ним провадяться війни?

Контракт — це умова двох чесних осіб, що вважають одна другу шахраями.

Літопис Подій з Української Історії

(Далі)

1168, 27-го січня. Похід Мстислава на половців. Погинули князі Ярополк Мстиславич і Ізяслав Ростиславич, 3-го жовтня.

1169. Покарано на смерть самозваного митрополита Суздалю, Федорця у Києві.

1169. Прибуло в Київ посольство римського папи.

1169, лютий. Другий похід Мстислава на половців. Новгородці виганяють князя Рюрика, Мстиславового брата а запросили князем Романа Мстиславича, стрічного небожа прогнаного. Союз синів Ростислава Мстиславича з Андреем Боголюбським проти Мстислава Ізяславича. На чолі походу на Київ стає син Андрія, Мстислав. Йому допомагають сини Ростислава — Святослав, Давид, Роман і Рюрик та Мстислав Хоробрий, брат Боголюбського Гліб Переяславський, син Андрія Мономаховича — Володимир Погоринський, Ігор і Всеволод Святославичи, (сини Святослава Олеговича), та Святослав Всеволодович, син Всеволода Олеговича з сином своїм Глібом.

Писаний переказ Дем'яна Куденовича про Микиту Кожемяку.

1169, 8-го березня. Союзники здобули Київ, руїна. Князем Києва Андрій призначає свого брата, Гліба Переяславського.

Гліб у перше 1169-1170.

1170, лютий. Мстислав Ізяславич здобув Київ. Згинув князь Святослав, син Ростислава Мстиславича.

Мстислав у друге.

1170, весна. Похід союзників на Київ. Гліб у друге князем Київським.

1170. 10-го лютого. Вотчинна угода Романа Мстиславича (Галицького) з братами: Романові-Володимир Волинський, Всеволодові — Белз, Володимирові — Бересть, Святославові — Червень. Стрічним братам Романа — Всеволодові Ярославичу — Луцьк, Інгвареві — Дорогобуж і Мстиславові — Пересопниця. 72 удільних князівства в Україні і Білорусі.

Гліб у друге 1170-1171.

Мстислав Ізяславич на Волині, (вмер 19 серпня, 1170). У січні, 1171 р., вмирає князь Гліб. Ростиславичи кличуть на престіл свого дядька, Володимира (сина Андрія Мономаховича), але він, 6-го квітня, також вмирає.

Володимир 1171.**Роман Ростиславич 1171-1172.**

З наказу Андрія Боголюбського у липні, 1171 року, князем Києва стає Роман Ростиславич.

1171-1180. Щорічні напади половців. Занепад життя в Україні.

1171. Бояре Кость Сірославич і князь Святополк ведуть боротьбу з боярським родом Чагрових (3 брати), ріднею Анастасії, нешлюбної жінки Ярослава Осмомисла. Вирізано боярами всіх Чагрових, а Анастасію Чагрівну єпископ Кузьма проголосив чарівницею. Спалено її живою, 10-го серпня.

1171. Ольга Юрївна, жінка Осмомисла, з сином Володимиром втікає до Ярослава Ізяславича Луцького (дядька Романа). Осмомисл походом змушує жінку втікати у Суздальщину, до брата Андрія Боголюбського. Володимир втікає від батька у Чернігівщину, до зятя Осмомисла, Ігоря Святославича.

Всеволод Юрїєвич 1172.

1172, січень. Андрій Боголюбський прогнав Романа Ростиславича з Києва, князем настановив свого молодшого брата, Всеволода "Велике кубло". Ростиславичи займають Київ і проголошують князем Києва свого брата Рюрика (тестя Романа Галицького).

Рюрик Ростиславич у перше 1172-1173.

1173, 26 червня. Андрій Боголюбський в союзі з Чернігівськими князями і Ярославом Луцьким в поході на Київ.

1173. 50 тисяч Суздальців під Києвом. Облога Мстислава Ростиславича у Вишгороді. Ростиславичи звільнили Київ, але погромили Боголюбського. Ярослав Ізяславич Луцький великим князем.

Ярослав Ізяславич 1173-1174.

1173. Дочки князя Юрія-Святослава Полоцького Гордислава-Евдокія, Звеніслава-Евпраксія і Предслава-Ефрозинія черницями у Єрусалимі. 23 травня, 1173 — умерла

княжна Предслава, похована у ерусалимському українському монастиреві.

1174. Києво Печерські ігумени — архимандритами.

Святослав Всеволод. у перше 1174.

1174. Святослав Всеволодович Чернигівський, син вел. князя Всеволода Олеговича опановує Києвом, грабує і відходить. Прогнаний Ярослав, вернувши, накладає велику контрибуцію. Гине Андрій Боголюбський з рук боярів у Суздальщині. Роман Ростиславич Смоленський займає Київ у друге.

Роман Ростиславич у друге 1175-1176.

1175. Слово про князів.

Половці громлять Ростиславичів під Роставцем. Князем Києва проголошено Святослава Всеволодича, а київські волости забрали Ростиславичи.

Святослав Всеволод. у друге 1176-1180.

Умер Роман Ростиславич, князь Смоленський і Київський. Війна Святослава з Всеволодом Суздальським. Рюрик Ростиславич захоплює Київ.

Рюрик Ростиславич у друге 1180-1181.

Угода Святослава з Ростиславичами на попередних умовах.

1180. Умер Мстислав Ростиславич Хоробрий, Вишгородський, у липні.

1180. Володимир Юр'євич князем Полоцьким до 1205 року. Ярослав Всеволодович князем Чернигівським.

Святослав у третє 1181-1194.

По смерті митрополита Константина прибув митрополит Никифор II з Греції — до 1197 року.

1182, 28 квітня, умер єпископ Кирило Турівський.

1182. Єпископ Ростову Миколай прогнаний Всеволодом. Ярослав Володимир. князем Новгородським до 1189.

1183. Васильківська церква Святослава Всеволодича.

1183. Похід на Половців; полон хана Кобяка.

1184-1194. Пять походів на половців князя Святослава. Участь в походах — Святослав, Рюрик Ростиславич з сином Ростиславом, син Святослава Гліб та внук Володимир.

1184. Вперше вжито порох у війні з половцями, погром половців на Орелі, 30-го липня.

1185, 22 березня. Початок походу Ігоря. 24 квітня, союз з Ковуями, виступ з Путивля.

1185. Похід Ігоря Сіверського з братом Всеволодом і синами Володимиром, Романом, Святославом і Ігорем на половців. Погром князів, полон Ігоря з сином Володимиром над рікою Каялою.

1186. Єпископ Мейнгард у Ливонії здобув дозвіл Володимира Полоцького осісти на Балтійському побережжі. Початок підбиття Ливонії німцями.

1187. Похід половців в Україну. Слово о полку Ігоря, незнаного автора.

1187. Умер князь Володимир Глібович.

1187, 2 жовтня. Умер у Галичі князь Ярослав Осмомисл. Галичина поділена на князівства — Перемишське для Володимира і Галицьке для Олега Настасича. Дочка Ярослава Ефрозинія заміжжям за Ігорем Святославичем Сіверським, друга дочка за царевичем Андроником Комненом, третя за Мешком Старим, польським. Володимир — з Бреніславою Святославною і попадаю.

(Дальше буде).

Колись і тепер

Колись люди втрачали життя, щоб зберегти честь,— тепер честь уважається за пережиток.

Колись короновані особи тратили життя, щоб зберегти трон і державу. Теперішні короновані тратять і трон і державу, аби лиш зберегти життя.

Колись найбільшою клятьбою були слова: Хай буде мені сором! — Тепер кажуть: — сором не дим, очей не виїсть.

Колись Володимир Мономах учив дітей: — Хай не знайде сонце у гніву вашому, — тобто — погнівавшись — треба ще до заходу сонця того ж дня помиритися. Тепер у злобі людини заходить сонце навіть десятки тисяч разів.

Колись на чолі народу ставали люди зо світлим розумом, відважні, високоморальні, гідні і справедливі. Тепер на чоло народу продираються переважно одиниці, які тих прикмет навіть не розуміють.

Літопис Історичних Подій по Державах

Зібрав Ол. Луговий

Скандинавські держави

Данія — Столиця Копенгаген.

Доісторичні часи — Кимри в полудневій частині Скандинавії і в Данії.

150-100 року перед Христом. Готи в Скандинавії і Данії. Ватаг Готів — Один (поганський божок скандинавів), початки державної організації теперішньої Данії, Норвегії і Швеції.

Скіюльд — син Одина, перший правитель. Поділ на вищу верству (вікінгів) і простолюддя. Від Скіюльда династія Скіодунгарів.

Династія Юнглингарів до 623 року по Христі, спільна для всієї Скандинавії. Останній правитель—Інгіяльд Града. По його смерті — перший поділ на князівства (племінні). Згадуються князі Олаф — Шведсько-Норвежський, Гаральд Гільдеграйт, Бьєрн Єрнсід та інші (дивись Норвегія).

826. Апостол Скандинавії Ансгар — охрещує конунгара (короля) **Гаральда Клака**. Боротьба з поганством.

860 р. Початки Данського королівства.

860-935. **Горм Старий**, перший історичний король Данії. Злучив Ютляндію і острови.

861 р. Відкрито Ісляндію. Ісляндські саги.

930 р. Перший парламент в Ісляндії.

Гаральд Білут (синьозубий) — 960 коло 1000 року. Довга боротьба христіян з поганами. 985, війна з Англами.

Свейн I. 1000-1013 р. Коло 1000 р. Нормани в Гренландії.

Канут (Кнуд) I, Великий, 1013-1035. Вихрестився в Англії, Король Данії, Норвегії, Англії і Швеції.

1014. Ірляндський король Бріан Бора підбив Данію. (Згинув з сином в бою під Кланфарт). Анархія в Данії.

Гардиканут, 1036-1042.

Магнус Добрий, 1043-47, король Норвегії і Данії.

Свенд Естрідсен — 1047-1076. Син сестри Канута Великого. Двохсотлітні заворушення і міжусобиці.

Кнуд II, III, IV, і V — 1076-1157. За котримсь з Кнудів дочка Мстислава Мономаховича Київського, правдоподібно

за Пятим. Часті війни і споріднення з Норвегією та Швецією. Принц Магнус. Генриксен замордував короля шведського Ерика IX, святого, 1160 року.

Вольдемар I, Великий 1157-1182. Родився 1131 року. У нього міністром Аксель Гвід (єпископ Абсилон). Здобуто острови Рюген і Померанію. Дочки Вольдемара за Ериком X, шведським, французьким королем і сином цесаря Фридриха Барбаруси. Данія великодержавою.

1168. Християнство пануючою вірою в Данії.

Кнуд VI, 1182-1202. Род. 1163 р., син Вольдемара.

Вольдемар II, 1202-1241. Род. 1170 року, син Вольдемара I, здобув південне побережжя Балтику, заснував Ревель. Завдяки зраді Васалів попав в полон графа Мекленбурга. Його сини поділилися Данією. Столітні розрухи й міжусобиці. Переміг у війні Вендів (Шведів).

Магнус VI, Норвежський, 1263-1280.

Канут Лагард — убитий 1311 року.

Вольдемар III, 1316-1330.

Магнус 1330-1339. Воював з сином, Ериком Шведським.

Ерик XII, 1339-1340. Вмішання Ганзейського союзу у Данські справи.

Вольдемар IV, 1340-1375. Род. 1320. Праправнук Вольдемара II, останній з династії Етрідсенів. Закони.

Олаф Норвежський, 1375-1382. Син Маргарити, дочки Вольдемара IV і Норвежського короля Гакуна VI. Умер нелітнім.

Маргарита Велика, 1382-1412. Род. 1353 р. Регенткою до 1382 р. Королева Швеції, Норвегії і Данії.

1397. Кальмарська унія. Обєднання Швеції, Норвегії і Данії в одну державу.

Ерик XIII, Померанський, 1412-1438. Умер і459, де-тронізований, у злиднях. Син сестри Маргарити Великої. 25-літня війна з Васалом, князем Шлезвіг-Голштинії.

Христофор Баварський, 1438-1448. Небіж Ерика XIII. Від нього — королів вибірано.

Карло VIII, Кнудсен 1451-1483. Король частини Швеції, Норвегії і Данії.

Нейл Саро, Микель Ст. Албан, письменники і історики. Християн Федерсен (1480-1554) — казки.

Християн I, Ольденбург, 1448-1481. Син Рікісси, пра-

правнуки Вольдемара II. Його нащадки королями до 1863.
1479. Унія в Копенгазі, прилучено Шлезвіг-Голштинію.

Іван I і II, 1481-1513. 1479. Університет в Копенгазі.
1490, перша друкована книжка.

Христіян II, 1513-1523. Півбожевільний, перебив шляхту в часі коронації, втік.

1523. Повстання Густава Вази і відділення Швеції.
Вільне селянство.

Фридрих I, 1523 - 1533. Дядько Христіяна II, князь Шлезвігу.

1532. Поновлення злуки з Норвегією. Сойм в Одензе, реформи, рівність католиків і протестантів.

Христіян III, 1533-1559. Лютеранство пануючою вірою в Данії. Остаточно включено Шлезвіг в королівство.

Фридрих II, 1559-1588. Війна зі Швецією, 1560-70 рр. Поділ Данії з братом, Христіяном IV, основником Голштинської лінії.

Тихо Браге, астроном, род: 14-го грудня, 1546; жонатий з селянкою. 11-го грудня, 1572, початок відкриття, від короля Фридриха одержав в дар замок Уранібург, від 1597 осів у Празі, учитель Йогана Кеплера. Умер 24-го жовтня, 1601 року.

Оженення принца Магнуса з дочкою князя Володимира Андр. Старицького — Марією.

Граматики А. Веделя (1542-1616).

Христіян IV, 1588-1648. 11-літній хлопець. Коло 1611 року обраний Чеським королем. Участь у 30-літній війні. Втрачено всі посілості в користь Швеції. Данія окупована Шведами. 1587-1637. Андерс Арабо, перший поет.

Фридрих III, 1648-1670. 1660. Повстання селян. Заведено кріпацтво в Данії. Часті повстання.

Христіян V, 1670-1699. Історія світу, Людвика Гольдберга, (1684-1754).

Фридрих IV, 1699-1730. Зніс кріпацтво. Участь Данії в північній війні в союзі з Московщиною і Саксонією. Шведи погромили Данців, окупували край, (дивись Швеція).

Христіян VI, 1730-1766.

Фридрих V, 1766.

Христіян VII, 1766-1808. 1776. Прилучено Гренландію. Повстання шляхти; руїна. Війна зі Шведами за Норвегію.

Фридрих VI, 1808-1839. Король Данії і Норвегії, 1815. Норвегія в унії зі Швецією.

Християн VIII, 1839-1848. Був обраний королем Норвегії, однак зрікся.

Гане Християн Андерсон (1805-1875) славний байкар.

Фридрих VII, 1848-1863. Повстання половини населення, що послужило причиною війни з Прусією. Останній Ольденбург.

Християн IX, 1863²-1907. Зрікся. 1864, війна з Прусією. Данія втратила Шлезвіг-Гольштинію. 1866, початки операції. До вибору — князь Шлезвіг-Гольштинії.

Фридрих VIII, 1907-1912.

Християн X, 1912-1947. Умер 20-квітня.

11-го лютого, 1927,. Умер Юрій Брандес, найбільший датський письменник.

9-го квітня, 1940. Данія окупована німцями.

29-го серпня, 1943. Повстання проти німців.

4-го травня, 1945. Піддалися німці в Данії.

Фридрих IX, 1947. Жонатий з Інгридою Шведською.

Олелько Нечоса

ЕРЕТИЧНІ ДУМКИ

“Прийшов, подивився, переміг” — повідомляв колись римський сенат геніальний Юлій Цезар з місця завязаного бою. Українська гетьманська газета тими ж словами повідомляє своїх читачів про перемоги інженіра Д. Скоропадського в таборах українських скитальців.

* * * *

У тій самій газеті сказано про п. Д. Скоропадського дослівно: “В його жилах кружить владарна кров Рюрика й Гедимина та найславніших українських родів.” Бійтеся Бога, люди! . . . Хваліть, та не перехвалюйте! Перший Скоропадський — дрібний, чи по модерному “ходячковий” шляхтич з Галичини прибув в Україну у складі Коломийсько-Отинського полку у 1655 році, аж до часів Мазепи не відокравав ніякої ролі. Деж тут кров Рюрика та найславніших українських родів? Такі перехвалки пригадують нам Тантарена з Таранскони. . .

* * * *

У нашій партійній гризні деякі люди занадто поділюють українство на “східняків” і “західняків.” Егеж, є східняки, західняки, а ділять їх паскідняки!

Порожній віз завжди уступає з дороги, зустрівшись з повним возом. Порожні люди нікому з дороги не сходять.

* * * * *

Чи не кращеб заперестати гризню за оті всі “ізми” і програми, а закотивши рукави взятися спільно до справжньої роботи над звільненням українського народу з ворожої керми? А то одні до ліса, другі до біса, а українство гине сотками тисяч денно. Як так йтиме далі — то може не зістатися українців в Україні. За те, якби вже повстала Україна — кожному панові-партійникові можна дати і п'ять діб часу — нехай виговориться в українському парламенти.

ЦІКАВЕ

Свого часу в Америці вийшла книжка, в якій приведені дурниці, написані учнями на іспитах. Подаємо деякі:

Бюст (погруддя) — це скульптурна прикраса жінок.

Алі-Баба (змішано з алібі) — здібність людини докзати, що вона не була на місці злочину.

Епікур (давний грецький філософ) — поет, що пише епічні поеми.

Ібід — був визначним латинським поетом. (Ібід — там само).

Салічні закони (династичні закони про наслідування лише мужчин) — закон, що зобороняє готувати страву без солі.

Оптиміст (змішано з окулістом) — людина, що лікує ваші очі; песіміст — лікує ноги.

Дінамо — машина, що виробляє дінаміт.

Бібліофіл — людина, що постійно читає Біблію.

Паралелопіпед (геометрична фігура) — звіря з паралельними ногами.

Дівственный ліс (від “діва”) — ліс, у якому людська рука не ступила ногою.

Желятин (змішано з гильотиною), по думці учня, Людовик 16-й згинув на желятині.

Акрополь — вовчиця, викормила молоком Ромула і Джульету (Акрополь — будова, а вовчиця, по переказам викормила Ромула і Рема, основників Риму. Тут змішано з Шекспировим “Ромео і Джульета”):

Лицарство—відношення мужчини до незнайомої жінки.

Катальог — діалог між чотирма особами.

Консерваторія — дім, де живуть члени консервативної партії.

Інквізіція — Фрейліна при дворі короля Фердинанда і Ізабелі еспанських.

Кодак — Біблія мусульман.

Тайна вечеря — причастя вмираючого ввечері католика.

Антипод — дуже смішне оповідання.

Парафін — ангельський ранг, вище серафима.

Прозора — всяка річ, через яку видно, прим. сито, чи дірка від ключа.

Катакомби — місто християн, після того, як Нерон їх позабивав.

Педагог — звіря з довгими вухами.

Доросла людина — така, що не росте вже ні догори, ні донизу, а росте тільки посередині (тобто в животі).

Наслідність — означає, що коли ваш батько був бездітним, то ви також будете бездітним.

Педагоги — місце, де моляться жиди.

Самовар — голова російського уряду.

Робінзон Карузо (Крузо) — визначний співак.

Йом Кіпур — японський генерал.

Гомер — писав оди і одисеї.

Література — лірична, драматична і епідемічна (епідемія — пошесть).

Китайська віра — конфузна, бо її основник був Конфуцій.

Штани — іменник помилковий, бо зверху вони в однині, а знизу в множині.

Джан Мільтон написав "Втрачений Рай". По смерті своєї жінки він написав "Віднайдений Рай".

Вищі правителі Китаю — мандоліни (мандарини).

Мефістотель — грецький гуморист.

Гасло французької революції — ліберті, егаліті і матерніті — (фратерніті), тобто — воля, рівність і братерство.

Декларація Незалежности З. Д. А. — підписана під Текстом.

Більша частина Європи живе в Нью Йорку.

Сонце ніколи не заходить в Бритійській Імперії тому, що Бритійська Імперія на сході, а сонце заходить на заході.

Москитами зовуться мешканці Москви.

Мельба — острів, що на ньому жив Наполеон.

МОДЕРНИЙ СЛІВНИК

Автограф — колишній граф, що на еміграції став шофером, або автомобільним механіком.

Марципан — польський шляхтич.

Хронометр — учитель хронології.

Парафін — пара фінів.

SUBSCRIPTIONS

I. Rudicev (S. Petliura's Library), France	\$3.00
W. Faryniuk, Brazil	2.00
M. Lopatko, England	3.00
Archbishop I. Theodorovich, U. S. A.	6.00
Very Rev. W. A. Kaskiw, U. S. A.	3.00
Rev. A. Kist, Minneapolis, U. S. A.	3.00
Mrs. H. M. Stepanek, Cleveland, U.S.A.	3.00
Michael Kury, Auburn, U. S. A.	3.00
Gregory Lewush, Elmira, U. S. A.	3.00
A. Kozarevich, Herkimer, U. S. A.	3.00
Mrs. A. Bilous, Van Dyke, U. S. A.	3.00
Theo. Pich, Forestville, U. S. A.	3.00
P. Ivanchuk, Yonkers, U. S. A.	3.00
T. Hawryliuk, Detroit, U. S. A.	3.00
John Cmajlo, Oneida, U. S. A.	3.00
B. Trunko, Durhamville, U. S. A.	3.00
L. Kendall, Akron, U. S. A.	3.00
Rev. W. Feddish, Philadelphia, U. S. A.	3.00
Harry Hural, N. Brunswick, N. J.	3.00
Prof. D. I. Doroshenko, Winnipeg, Man.	3.00
Rev. H. Metiuk, Winnipeg, Man.	3.00
N. M. Maniloff, Montreal, Que.	3.00
N. W. Gavinchuk, Smoky Lake, Alta.	3.00
Wol. Vera, Hamilton, Ont.	3.00
M. Vera, Hamilton, Ontario	3.00
Dr. S. Klimasko, Hamilton, Ont.	3.00
William Tulevitrow, Hamilton, Ont.	3.00
O. Tsukornyk, St. Catharine's, Ont.	3.00
P. Klevanchuk, Ridgeway, Ont.	3.00
Stephen Soroka, Sudbury, Ont.	2.00
Adam Semkiw, Windsor, Ont.	1.50
Joe Sawchuk, Montreal, Que.	3.00
John Prokopchuk, Big Coulee, Alta.	3.00
S. Boyko, Thorhild, Alta.	3.00
S. Sawchuk, Arran, Sask.	3.00
J. Seniw, Saskatoon, Sask.	3.00
D. Barabash, Hafford, Sask.	3.00
Stephen Gaba, Grand Valley, Ont.	3.00
M. Pridaton, Kitchener, Ont.	3.00
Leo Bobitsky, Beaton, B.C.	3.00
M. Grydzin, New Toronto, Ont.	1.50
M. Romanyshen, Toronto, Ont.	5.00
Joe Obelnicky, Toronto, Ont.	5.00
H. Stadnyk, Toronto, Ont.	3.00
Ivan Lilitzak, Toronto, Ont.	3.00
Nick Koss, Toronto, Ont.	3.00
Theo. Melnychuk, Toronto, Ont.	3.00
N. Budkowsky, Toronto, Ont.	3.00

Mrs. M. Dyrun, Toronto, Ont.	3.00
Mrs. S. Ivanycky, Toronto, Ont.	3.00
Mrs. Catharine Miner, Toronto, Ont.	3.00
A. Oryschak, L.L.B., Toronto, Ont.	3.00
Theo. Humeniuk, L.L.B., Toronto, Ont.	3.00
W. C. Chyz, Toronto, Ont.	3.00
A. Fedoriw, Toronto, Ont.	3.00
M. Mandziuk, Toronto, Ont.	3.00
D. Krymko, Toronto, Ont.	3.00
W. Skorohid, Toronto, Ont.	3.00
W. Cheliuk, Toronto, Ont.	3.00
Mrs. M. Porcher, Toronto, Ont.	3.00
A. Potepa, Toronto, Ont.	3.00
Michael Bury, Toronto, Ont.	3.00
Joe Shmigelsky, Toronto, Ont.	3.00
Eng. Eugene Spolsky, Toronto, Ont.	3.00
Dr. W. Zynchysen, Toronto, Ont.	2.00
Michael Holowaty, Toronto, Ont.	2.00
Victor Moshuk, Toronto, Ont.	2.00
Stephen Boretsky, Toronto, Ont.	2.00
D. Rostecky, Toronto, Ont.	2.00
Stephen Sklaruk, Toronto, Ont.	2.00
B. Cymbalysty, Toronto, Ont.	2.00
Leo Hrynchan, Toronto, Ont.	1.50
M. Romaniuk, Toronto, Ont.	1.50
M. Evanyshen, Toronto, Ont.	1.50
M. Myshkevich, Toronto, Ont.	1.00
D. Hunkevich, Toronto, Ont.	1.00

PUBLISHING FUND

Archbishop J. Theodorovich, Cynwid, Pa.	\$9.00
Stephen Bihun, Toronto, Ont.	5.00
Very Rev. W. A. Kaskiw, Woonsochet, R. I.	2.00
Wolod. Vera, Hamilton, Ont.	2.00
Michael Bury, Toronto, Ont.	2.00
A. Potepa, Toronto, Ont.	1.00
Stephen Gaba, Toronto, Ont.	1.00

В СІЧНІ ВІДБУВАЄТЬСЯ КАМΠΑНІЯ ЗА ПЕРЕДПЛАТНИКАМИ ДЛЯ "УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ"

Просимо наших Читачів і Друзів повести на місцях ширшу кампанію за приєднанням нових передплатників, щоб на початку цього року довести їх число до одної тисячі!